

संविधान सम्बन्धी ऐन, १९८२

भाग

१. अधिकार र स्वतन्त्रता सम्बन्धी क्यानेडियन बडापत्र

अधिकार र स्वतन्त्रता सम्बन्धि हकको प्रत्याभूति

मौलिक स्वतन्त्रतासम्बन्धि हक

प्रजातान्त्रिक अधिकारसम्बन्धि हक

आवत-जावत सम्बन्धी हक

कानुनी हक

समानता सम्बन्धी हक

क्यानाडाको सरकारी कामकाजको भाषाहरु

अल्पसंख्यकको भाषा शिक्षा सम्बन्धी हक

कार्यान्वयन

सामान्य

बडापत्रको लागु

उद्धरण

२ क्यानाडाको आदिम जनताहरुको अधिकार

३ समानता र क्षेत्रीय विभेदहरु

४ संवैधानिक सभाहरु

५ क्यानाडाको संविधान संशोधन गर्ने कार्यविधि प्रक्रिया

६ संविधान सम्बन्धी ऐन, १८६७ को संशोधन

७ सामान्य

संविधान सम्बन्धी ऐन, १९८२

भाग १

अधिकार र स्वतन्त्रता सम्बन्धी क्यानेडियन बडापत्र

क्यानाडा त्यस्तो सिद्धान्तमा आधारित भएर स्थापना भएको हो जसले ईश्वर र कानूनको शासनलाई सर्वोच्चता प्रदान गर्दछ :

अधिकार र स्वतन्त्रताको प्रत्याभूति

क्यानाडमा अधिकारहरु र स्वतन्त्रताहरु १. अधिकार र स्वतन्त्रता सम्बन्धी क्यानेडियन बडापत्रले त्यसमा व्यवस्था भएका अधिकारहरु र स्वतन्त्रताहरुको प्रत्याभूति गरेको छ जसलाई स्वतन्त्र र प्रजातान्त्रिक समाजले मान्यता दिए अनुसार कानूनमा व्यवस्था गरी मनासिव प्रतिबन्ध लगाउन सकिन्छ ।

मौलिक सम्बन्धी स्वतन्त्रताहरु

मौलिक स्वतन्त्रताहरु २. प्रत्येक व्यक्तिलाई तल उल्लेख भए अनुसार मौलिक स्वतन्त्रताहरु हुनेछः

क) अन्तःकरण र धर्म सम्बन्धी स्वतन्त्रता

ख) विचार, विश्वास, राय र अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता लगायत छापाखाना र संचार सम्बन्धी अन्य माध्यमको स्वतन्त्रता

ग) शान्तिपूर्वक भेला हुने स्वतन्त्रता र

घ) संगठित हुने स्वतन्त्रता

प्रजातान्त्रिक अधिकार सम्बन्धी हक

नागरिकहरुको प्रजातान्त्रिक अधिकारहरु व्यवस्थापिकीय अंगहरुको अधिकतम ३. क्यानाडाको प्रत्येक नागरिकलाई हाउस अफ कमन्स वा विधान सभामा मत हाल्ने र त्यसको सदस्य बन्न योग्य मानिने अधिकार हुनेछ ।

४. १) कुनै पनि हाउस अफ कमन्स र विधान सभा यसका सदस्यहरुको लागि

समयावधि	आम चुनावको मिति घोषणा भएदेखि पाँच वर्ष भन्दा बढी समयसम्म चालु रहनेछैन ।
विशेष अवस्थामा चालु रहने	२) युद्ध वा युद्धको अवस्था, आक्रमण वा सशस्त्र विद्रोहको अवस्थामा, परिस्थिति हेरि, हाउस अफ कमन्स वा विधान सभाले यसका सदस्यहरुको एक-तिहाइ बहुमतले पारित गरेमा संसदद्वारा हाउस अफ कमन्स र व्यवस्थापिकाद्वारा विधान सभा पाँच वर्ष भन्दा बढी कार्यकालसम्म चालु रहनेछ ।
व्यवस्थापकीय अंगहरुको वार्षिक बैठक	५. एक वर्षमा कमिमा एक पटक संसद र प्रत्येक व्यवस्थापिकाको बैठक बस्ने छ ।

आवत जावत सम्बन्धी हक

नागरिकहरुको आवतजावत	६. १) क्यानाडाको प्रत्येक नागरिकलाई क्यानाडामा आउने, रहने र बाहिर जाने अधिकार हुनेछ । २) क्यानाडाको प्रत्येक नागरिक र क्यानाडामा स्थायी बसोवासका हैसियत प्राप्त त्यस्ता प्रत्येक व्यक्ति:लाई अधिकार हुनेछ :
जीविकोपार्जन	क) कुनै पनि प्रान्तमा बसोवास गर्ने र हिडडुल गर्ने र ख) कुनै पनि प्रान्तमा जीविकोपार्जनको अवसर खोजी गर्ने
सीमा	३ उपधारा (२) मा व्यवस्थित अधिकारहरु क) व्यक्तिहरु बीच विभेद गर्ने वाहेक एउटा प्रान्तमा हालको प्रान्त वा पूर्व बसोवास गरेको आधारमा कुनै कानूनहरु वा अभ्यासको आधारमा लागु हुने र ख) कुनै कानूनहरु जसले सार्वजनिक समाजिक सेवाहरु प्राप्त गर्नको लागि बसोवास भएको हुनु पर्ने भनी मनासिव व्यवस्था गर्छ, को अधिन रहनेछ ।
सकारात्मक कार्यक्रम	४) उपधाराहरु (२) र (३) ले कुनै राज्य/प्रान्तका व्यक्तिको अवस्था सुधार गर्न, जो सामाजिक र आर्थिक रूपले लाभबाट वञ्चित छन्, त्यस प्रान्तमा रोजगारी दर क्यानाडाको रोजगारी दर भन्दा तल छ भने, कुनै कानून, कार्यक्रम वा गतिविधिलाई रोक लगाएको मानिने छैन ।

कानुनी अधिकारहरु

व्यक्तिको जीवन	७. प्रत्येक व्यक्तिलाई जीवन, स्वतन्त्रता र सुरक्षाको अधिकार हुनेछ र त्यस्ता
----------------	---

स्वतन्त्रता र सुरक्षा
खान तलासी
थुना वा कारावास
गिरफ्तारी वा थुना

अधिकारहरुबाट, न्यायको मौलिक सिद्धान्तको अनुसार मात्रै बञ्चित गरिनेछ ।
८. प्रत्येक व्यक्तिलाई गैरकानुनी खानतलासी विरुद्धको हक हुनेछ ।

९. प्रत्येक व्यक्तिलाई स्वेच्छाचारी रूपले नथुनीने वा कारावास नपठाइने अधिकार हुनेछ ।

१० प्रत्येक व्यक्तिलाई गिरफ्तारी वा थुनाको अवस्थामा,

क) तत्कालै कारणसहितको सूचना दिनु पर्ने

ख) विलम्ब नगरी कानून व्यवसायीको नियुक्ति र परामर्श तथा त्यस्ता अधिकारको बारेमा सूचना दिनु पर्ने र

ग) थुनालाई बन्दी प्रत्यक्षीकरणबाट वैधता लिनु पर्ने र गैरकानुनीको अवस्थामा थुनाबाट मुक्ति पाउने, अधिकार हुनेछ ।

फौजदारी र दण्डनीय
अवस्थामा कारवाही

११ कसुरको अभियोग लागेको कुनै पनि व्यक्तिलाई,

क) विलम्ब नगरी मनासिव समय भित्र कसुर बारेमा सूचित गर्नु पर्ने

ख) मनासिव समयभित्रै कारवाई शुरु गर्नु पर्ने

ग) कुनै कसुरको अभियोग लागेको व्यक्तिलाई आफ्नो विरुद्ध साक्षी हुन कर नलगाइने

घ) सक्षम र निष्पक्ष न्यायिक निकायबाट स्वच्छ र सार्वजनिक सुनुवाईको आधारमा कानूनद्वारा गरेको कसुर प्रमाणित नभएसम्म निर्दोष मानिने

ङ) न्यायसंगत कारण विना मनासिव घरौटीलाई अस्वीकार नगरिने

च) सैनिक कानून अनुसारको कसुरमा सैनिक अदालतमा कारवाई भएदेखि बाहेको अवस्थामा पाँच वर्ष भन्दा बढीको कारावास सजाय हुने कसुर वा भ्रम कठोर सजाय हुने कसुरको लागि जुरीद्वारा सुनुवाईको सुविधा पाउने

छ) तत्काल प्रचलित क्यानेडियन वा अन्तर्राष्ट्रिय कानून वा अपराधि मानिने अन्तर्राष्ट्रिय राष्ट्रहरुको मान्यता प्राप्त कानूनको समान्य सिद्धान्त अनुसार कुनै काम गरेवापत वा नगरेवापत कसुर ठहरिने अवस्थामा बाहेक कुनै काम गरेवापत वा नगरेवापत सजायको भागी नवनाइने,

ज) यदि कसुरबाट अन्तिम रूपमा मुक्त गरिन्छ भने त्यसमा पुनः कारवाई नगरिने र यदि कसुर ठहर भई त्यसवापत सजाय भइसकेपछि त्यसमा पुनः कारवाई नगरिने वा सजाय गरिने छैन र

झ) यदि कसुर ठहरिन्छ र यदि कसुर भएको समय र सजाय ठहर भएको

	समयबीचमा सजायमा कम वेस भएको अवस्थामा कम सजायको फाइदा पाउने, अधिकार हुनेछ ।
व्यवहार वा सजाय	१२. प्रत्येक व्यक्तिलाई निर्दयी र अपमानजनक व्यवहार वा सजाय विरुद्धको हक हुनेछ ।
आफ्नो विरुद्ध साक्षी	१३. कुनै मुद्दाको कारवाइमा एउटा साक्षीले प्रमाणको रूपमा बोलेको कुरालाई उसको विरुद्धको कारवाइमा प्रयोग गरिने छैन तर भूठा बकेकोमा वा उल्टो प्रमाण दिएको कारवाइमा उक्त कुरा लागु हुनेछैन ।
अनुवादक	१४. कुनै मुद्दाको कारवाइमा एउटा पक्ष वा साक्षी कारवाइ भईरहेको भाषा बुझ्दैन वा बोल्न सक्दैन वा उ बहिरो छ भने उसलाई अनुवादकको सहयोग पाउने अधिकार हुनेछ ।

समानतासम्बन्धी हक

कानूनको दृष्टिमा समान र कानूनको समान संरक्षण र सुविधा	१५. १) प्रत्येक व्यक्ति कानूनको दृष्टिमा र अधिनमा समान हुनेछ र कानूनको समान संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुनेछ, र खासगरी जात, वा जातीय उत्पत्ति, रंग, धर्म, लिङ्ग, उमेर वा मानसिक वा शारीरिक दुर्बलताको आधारमा भेदभाव गरिनेछैन ।
सकारात्मक कार्यक्रम	२) उपधारा (१) ले कुनै कानून, कार्यक्रम वा गतिविधिलाई जसको उद्देश्य लाभबाट बञ्चित व्यक्तिहरु वा समूहहरु लगायत जात, राष्ट्रियता वा जातीय उत्पत्ति, रंग, धर्म, लिङ्ग, उमेर वा मानसिक वा शारीरिक दुर्बलताका कारण बञ्चित भएका छन् व्यक्तिको अवस्था सुधार गर्न रोक लगाएको मानिने छैन।

क्यानाडाको सरकारी कार्यालयको कामकाजको भाषा

क्यानाडाको सरकारी कार्यालयको कामकाजको भाषा	१६. १) अंग्रेजी र फ्रेन्च क्यानाडाको सरकारी कार्यालयको कामकाजको भाषा हुनेछ र त्यसको प्रयोग संसदको प्रत्येक अंगहरुमा र क्यानाडाको सरकारमा समान हैसियत र समान रूपले हुनेछ ।
न्यून ब्रुन्सविकको सरकारी कार्यालयको कामकाजको भाषा	२) अंग्रेजी र फ्रेन्च न्यू ब्रुन्सविकको सरकारी कार्यालयको कामकाजको भाषा हुनेछ र त्यसको प्रयोग व्यवस्थापिका र न्यून ब्रुन्सविक सरकारमा समान हैसियत र समान अधिकार तथा विशेषाधिकारको रूपमा हुनेछ ।

३) यस वडापत्रमा भएका कुनै पनि व्यवस्थाले संसद वा व्यवस्थापिकाको अधिकारलाई अंग्रेजी र फ्रेन्चको समान हैसियत वा प्रयोग गर्ने कुरालाई अगाडि बढाउन रोक लगाएको मानिनेछैन ।

ब्रुन्सविकमा अंग्रेजी र फ्रेन्च भाषा बोल्ने समुदायहरु	१६.१. १) न्यू ब्रुन्सविकमा अंग्रेजी भाषा बोल्ने समुदाय र फ्रेन्च भाषा बोल्ने समुदायलाई समान हैसियत र समान अधिकार तथा विशेषाधिकार लगायत विभिन्न किसिमको शैक्षिक संस्थाको समेत अधिकार हुनेछ र यस्ता भिन्न किसिमका सांस्कृतिक संस्थाहरु त्यस्ता समुदायको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक हुनेछ ।
न्यून ब्रुन्सविक	२) उपधारा (१) मा व्यवस्था भएका हैसियत, अधिकार र विशेषाधिकारको संरक्षण

व्यवस्थापिका र
सरकारीको भूमिका
संसदको कारवाई

र प्रवर्द्धन गर्ने काम न्यू ब्रुन्सविक व्यवस्थापिका र सरकारको हुनेछ ।

संसदीय कानून र
अभिलेख
न्यू ब्रुन्सविकको कानून
र अभिलेख

१७.१) प्रत्येक व्यक्तिलाई संसदको कुनै छलफल वा अन्य कारवाईमा अंग्रेजी वा फ्रेन्च प्रयोग गर्ने अधिकार हुनेछ ।

२) प्रत्येक व्यक्ति:लाई न्यू ब्रुन्सविकको व्यवस्थापिकाको कुनै छलफल वा अन्य कारवाईमा अंग्रेजी वा फ्रेन्च प्रयोग गर्ने अधिकार हुनेछ ।

संसदद्वारा स्थापित
अदालतमा कारवाही
न्यू ब्रुन्सविक
अदालतमा कारवाही
संघिय निकायमा
जनताको सूचना
आदानप्रदान

१८.१) संसदको कानूनहरु, अभिलेख र पत्रपत्रिका अंग्रेजी र फ्रेन्चमा मुद्रण र प्रकाशित हुनेछ र दुवै भाषा समान रूपले आधिकारिक मानिनेछ ।

२) न्यू ब्रुन्सविक व्यवस्थापिकाको कानूनहरु, अभिलेख र पत्रपत्रिका अंग्रेजी र फ्रेन्चमा मुद्रण र प्रकाशित हुनेछ र दुवै भाषाहरु समान रूपले आधिकारिक मानिनेछ ।

१९.१) संसदद्वारा स्थापित अदालतमा वहसको वेला वा कारवाहीको वेला अंग्रेजी वा फ्रेन्च प्रयोग गरिनेछ ।

२) न्यून ब्रुन्सविकको कुनै पनि अदालतमा वहसको वेला वा कारवाहीको वेला अंग्रेजी वा फ्रेन्च प्रयोग गरिनेछ ।

२०. १) क्यानाडामा आमजनताको कुनै पनि सदस्यले संसदीय निकाय वा क्यानाडाको सरकारसंग सूचना आदान प्रदान गर्ने, उपलब्ध सेवा प्राप्त गर्ने काम अंग्रेजी वा फ्रेन्चमा गर्नेछ, त्यस्ता निकायका अन्य कार्यालयमा पनि समान अधिकार हुनेछ जहाँ,

क) यस्ता भाषामा सूचना आदान प्रदान गर्ने र सेवा प्राप्त गर्ने उल्लेखनीय माग हुन्छ,

ख) कार्यालयको संरचनाको कारण दुवै अंग्रेजी र फ्रेन्चमा सूचना आदान प्रदान गर्ने र सेवा दिन मनासिव देखिन्छ ।

आम जनताद्वारा न्यू
ब्रुन्सविकको निकायमा
सूचना आदानप्रदान
वर्तमान संवैधानिक
व्यवस्थाहरु लागु रहने

२) न्यू ब्रुन्सविकमा आम जनताको कुनै पनि सदस्यलाई व्यवस्थापकीय निकाय वा न्यू ब्रुन्सविक सरकारसंग सूचना आदानप्रदान गर्ने, उपलब्ध सेवा प्राप्त गर्ने अंग्रेजी वा फ्रेन्च भाषा प्रयोग गर्ने अधिकार हुनेछ ।

२१. धारा १६ देखि २० सम्मका कुनै पनि व्यवस्थाहरुले कानुनी वा प्रथाजनित अधिकार वा यो वडापत्र लागु हुनु भन्दा अघि वा पछि प्राप्त विशेषाधिकार वा अंग्रेजी वा फ्रेन्च वाहेकका अन्य भाषाहरुलाई खारेज गर्ने वा घटाउने छैन।

संरक्षित अधिकार र
विशेषाधिकार

२२. धारा १६ देखि २० सम्मका कुनै पनि व्यवस्थाहरुले कानुनी वा प्रथाजनित अधिकार वा यो वडापत्र लागु हुनु भन्दा अघि वा पछि प्राप्त विशेषाधिकार वा अंग्रेजी वा फ्रेन्च वाहेकका अन्य भाषाहरुलाई खारेज गर्ने वा घटाउने छैन।

पठनपाठनका भाषा

अल्पसंख्यकको भाषा -शिक्षा सम्बन्धी अधिकार

२३. १) क्यानाडाका नागरिकहरु

क) जसको पहिलो भाषा अंग्रेजी वा फ्रेन्च छ र अहिले पनि तिनै भाषा बुझ्छन् र बसोवास गरिरहेका प्रान्तमा भाषागत रूपले अल्पसंख्यक जनसंख्या मानिन्छ वा

ख) जसले क्यानाडामा उनीहरूको आधारभूत स्कूल शिक्षा अंग्रेजी वा फ्रेन्चमा प्राप्त गरेका छन् र बसोवास गरिरहेका प्रान्तमा अंग्रेजी वा फ्रेन्च भाषा अल्पसंख्यकको भाषा मानिन्छ भने,

उनीहरूको बालबालिकालाई, त्यस प्रान्तमा, प्राथमिक र माध्यमिक तहसम्म त्यस भाषामा शिक्षा प्राप्त गर्ने अधिकार हुनेछ ।

पठनपाठनको भाषा जारी रहने

२) क्यानाडाका नागरिक जसको बच्चाहरूले प्राप्त गरेको छ वा क्यानाडामा अंग्रेजी वा फ्रेन्चमा प्राथमिक वा माध्यमिक शिक्षा लिइरहेका छन् भने उनीहरूको बच्चाहरूलाई त्यसै भाषामा प्राथमिक वा माध्यमिक विद्यालयको शिक्षा लिने अधिकार हुनेछ ।

संख्या चाहिएको अवस्था

३) क्यानाडाको नागरिकहरूलाई उपधाराहरू (१) र (२) अन्तर्गत उनीहरूको बच्चाहरूलाई प्राथमिक र माध्यमिक विद्यालयको शिक्षा अंग्रेजी वा फ्रेन्च भाषामा पाउने अधिकार हुनेछ र अंग्रेजी वा फ्रेन्च भाषा अल्पसंख्यक जनसंख्याको आधारमा

क) प्रान्तमा जहाँ भएपनि लागु हुनेछ र त्यस्ता अल्पसंख्यक भाषामा पठन पाठनको लागि कोष छुट्याउनको लागि माग गर्ने अधिकार हुनेछ ।

ख) यसमा, यदि आवश्यक संख्यामा बालबालिका भएमा, अल्पसंख्यक भाषामा पठनपाठन शुरु गर्नको लागि सार्वजनिक कोषको सुविधाको व्यवस्था गरिने कुरा समेत समावेश हुनेछ ।

कार्यान्वयन

प्रत्याभूति गरिएको अधिकार र स्वतन्त्रताको कार्यान्वयन

२४. १) यस वडापत्रद्वारा प्रत्याभूति गरिएको अधिकार र स्वतन्त्रता अतिक्रमण भएमा वा इन्कार गरिएमा सक्षम क्षेत्राधिकार भएको अदालतमा उपचार पाउन निवेदन दिन सक्नेछ र अदालतले अवस्था हेरि उपयुक्त र न्यायसंगत ठहर गर्नेछ ।

न्याय प्रशासनलाई अघात पुऱ्याउने प्रमाण अलग गरिने

२) उपधारा (१) अन्तर्गतको कारवाईमा प्राप्त गरेको प्रमाणले यस वडापत्रद्वारा प्रत्याभूत गरिएका अधिकार र स्वतन्त्रताको अतिक्रमण वा इन्कारी हुने अदालतले पाएमा, यदि सम्पूर्ण अवस्थालाई विचार गरी उक्त प्रमाण अदालतको कारवाईमा प्रवेश गरेमा अदालतको सम्मानलाई अघात पुऱ्याउनेछ भन्ने अदालतलाई लागेमा ती प्रमाणलाई अलग गरिनेछ ।

सामान्य

बडापत्रले आदिम
व्यक्तिको अधिकार र
स्वतन्त्रतालाई प्रभाव
नपार्ने

बडापत्रद्वारा प्रभाव
नपारिने अन्य अधिकार
र स्वतन्त्रता

बहुसंस्कृतिक सम्पदा

दुवै लिंगलाई समान
किसिमले प्रत्याभूत
गरिएका अधिकारहरु
निश्चित वर्गकालाई
संरक्षित गर्ने
अधिकारलाई सम्पन्न

भूभागहरु र भूभागका
अधिकारमा लागु

विधायकी अधिकार
फैलाउन नसकिने

बडापत्र प्रयोग

अपवाद

स्पष्ट घोषणा गरी

२५. यस बडापत्रमा प्रत्याभूत गरिएका निश्चित अधिकारहरु र स्वतन्त्रताहरुलाई, आदिम व्यक्ति, सन्धि वा अन्य अधिकार वा स्वतन्त्रताहरुलाई खारेज गर्ने गरी वा घटाउने गरी व्याख्या गरिनेछैन, जसले क्यानाडाको आदिम जनता बारेमा उल्लेख गरेको छ र साथै

क) अक्टोवर ७, १७६३ को शाही घोषणाद्वारा मान्यता प्राप्त कुनै अधिकार वा स्वतन्त्रता र

ख) भूमि दावी सम्बन्धी सम्झौता वा त्यस्तै किसिमले प्राप्त गरिने अधिकारहरु वा स्वतन्त्रताहरु जुन हाल विद्यमान छन् ।

२६. यस बडापत्रमा प्रत्याभूत गरिएका निश्चित अधिकारहरु र स्वतन्त्रताहरुलाई क्यानाडामा विद्यमान अन्य अधिकार वा स्वतन्त्रताहरुलाई इन्कार गर्ने गरी व्याख्या गरिनेछैन ।

२७. यस बडापत्रलाई क्यानेडियनहरुको सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण गर्ने र धनी बनाउने गरी व्याख्या गरिनेछैन ।

२८. यस बडापत्रमा उल्लेखित कुनै कुराले पुरुष र महिलालाई समान किसिमले प्रत्याभूति गरिएका अधिकार र स्वतन्त्रताहरुलाई फरक पर्ने छैन ।

२९. यस बडापत्रमा उल्लेखित कुनै कुराले क्यानाडाको संविधानद्वारा वा त्यसको अधिन अन्तर्गत प्रत्याभूति गरिएका अधिकारहरु, विशेषाधिकारहरुलाई जस अनुसार केहि वर्गहरुलाई नामांकित गर्न वा छुट्याउन वा भिन्न राख्नको लागि खारेज गर्ने वा घटाउने छैन ।

३०. यस बडापत्रमा उल्लेखित प्रान्त वा विधान सभा वा प्रान्तको व्यवस्थापिका भन्नाले युकोन भूभाग र उत्तर पश्चिमी भूभागहरु वा उपयुक्त व्यवस्थापकीय अधिकार वा अवस्था अनुसार अन्य कुराहरुलाई समेत जनाउने छ।

३१. यस बडापत्रमा उल्लेखित कुनै कुराले कुनै निकाय वा प्राधिकरणलाई व्यवस्थापकीय अधिकार दिएको मानिनेछैन ।

बडापत्रको प्रयोग

३२. १) यो बडापत्र

क) संसदको अधिकार अन्तर्गत संसद र क्यानाडाको सरकार लगायत युकोन भूभाग र उत्तरपश्चिमी भागहरुको सम्पूर्ण कुरामा र

ख) प्रत्येक प्रान्तको व्यवस्थापिकाको अधिकार अन्तर्गत व्यवस्थापिका र प्रत्येक प्रान्तको सरकारको सम्पूर्ण कुरामा, लागु हुनेछ ।

(२) उपधारा (१) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख भएको भएपनि यो धारा लागु भएको तीन वर्ष पछिसम्म धारा १५ कार्यान्वयन गरिनेछैन ।

३३. १) संसद वा प्रान्तको व्यवस्थापिकाले संसद वा प्रान्तको ऐनमा स्पष्टरूपले के

अपवाद	घोषणा गर्न सक्छ भने अवस्था अनुसार, यो वडापत्रको धारा २ वा धाराहरु ७ देखि १५ सम्ममा जुनसुकै कुरा उल्लेख भएको भएपनि ऐन वा त्यसका व्यवस्थाहरु लागु हुनेछ ।
अपवादको कार्यान्वयन	२) यस धारा अन्तर्गत घोषणा गरिएका ऐन वा ऐनका प्रावधानहरुको कार्यान्वयन गरिनेछ तर त्यस्ता घोषणा यस वडापत्रका सम्बन्धित प्रावधानमा मात्रै लागु हुनेछ ।
पाँच वर्षको अवधि	३) यस उपधारा (१) अन्तर्गत घोषणा गरिएका घोषणा लागु भएको मितिदेखि पाँच वर्षसम्म वा घोषणामा उल्लेख भए अनुसार त्यो भन्दा पहिले निष्क्रिय हुनेछ ।
पुनः बनाउने	४) संसद वा प्रान्तीय व्यवस्थापिकाले उपधारा (१) अन्तर्गत पुनः घोषणा गर्न सक्नेछ।
पाँच वर्षको अवधि	५) उपधारा (३) को प्रयोग उपधारा (४) अन्तर्गत पुनः लागु गरिएको कानूनमा मात्रै हुनेछ ।

उद्धरण

उद्धरण	३४. यस भागलाई क्यानेडियन वडापत्रको अधिकारहरु र स्वतन्त्रताहरुको रूपमा उद्धरण गरिनेछ ।
--------	---

भाग २

क्यानाडाको आदिम व्यक्तिहरुको अधिकार

विद्यमान आदिम र सन्धि सम्बन्धी अधिकारको सम्बोधन क्यानाडाको आदिम व्यक्तिको परिभाषा भूमि दावी सम्भौता	३५. १) क्यानाडाको आदिम व्यक्तिहरुको विद्यमान र सन्धि सम्बन्धी अधिकारलाई मान्यता दिइने र स्वीकार गरिनेछ । २) यस विधान अनुसार “क्यानाडाको आदिम व्यक्ति” भन्नाले क्यानाडाको इण्डियन र इनुइटलाई बुझाउँछ । ३) स्पष्ट निश्चितताको लागि उपधारा (१) को “सन्धि सम्बन्धि अधिकार” विद्यमान भूमि दावी सम्बन्धी सम्भौता वा त्यस अनुसार प्राप्त गरिने कुरालाई समावेश गरेको मानिनेछ ।
दुवै लिङ्गलाई आदिम र सन्धि सम्बन्धी अधिकारको प्रत्याभूति	४) यस विधानको अन्य प्रावधानमा जुन सुकै कुरा उल्लेख भएको भएपनि उपधारा (१) मा उल्लेखित आदिम र सन्धि सम्बन्धि अधिकार समान रूपले पुरुष र महिलालाई प्रत्याभूति गरिएको छ ।
संवैधानिक सभामा सहभागिताको लागि प्रतिवद्धता	३५. १) संविधान सम्बन्धि ऐन, १८६७ को धारा ९१ को वर्ग २४, यस विधानको धारा २५ वा यस भागलाई संशोधन गर्नु भन्दा पहिले क्यानाडाको सरकार र प्रान्तीय सरकारहरु ती सिद्धान्त प्रति प्रतिवद्ध छन् कि,

क) प्रस्तावित संशोधन संग सम्बन्धित कार्यसूची पेश गर्न संवैधानिक सभाको आह्वान क्यानाडाको प्रधानमन्त्रीले गर्नेछु जसमा क्यानाडाको प्रधानमन्त्री र प्रान्तहरूको प्रथम मन्त्रीहरू सम्मिलित हुनेछन् ।

ख) उक्त कार्यसूचिमाथि छलफलका लागि क्यानाडाको प्रधानमन्त्रीले सहभागीताको लागि क्यानाडाको आदिम व्यक्तिहरूको प्रतिनिधिलाई निमन्त्रण गर्ने छुन् ।

भाग ३

समानता र क्षेत्रीय विभेदहरू

समान अवसर प्रवर्द्धनका लागि प्रतिवद्धता

३६. १) संसदको वा प्रान्तीय व्यवस्थापिकाहरूको विधायकी अधिकार वा उनीहरूको व्यवस्थापकीय अधिकार प्रयोगमा कुनै परिवर्तन नगरी क्यानाडाको सरकार र प्रान्तीय सरकारहरू सँगै संसद र व्यवस्थापिकाहरू प्रतिवद्ध छन् कि

क) क्यानेडियनहरूको समान अवसरहरू वा कल्याण प्रवर्द्धन गर्न,

ख) आर्थिक विकास वा विभेद कम गर्ने अवसरहरूलाई अगाडी बढाउन, र

ग) सबै क्यानेडियनहरूलाई स्तरीय आवश्यक सेवाहरू उपलब्ध गराउने ।

सार्वजनिक सेवालाई सम्मान गर्ने प्रतिवद्धता

२) क्यानाडाको संसद र सरकार समान कोष उपलब्ध गराउने सिद्धान्त प्रति प्रतिवद्ध हुनेछन् ताकि प्रान्तीय सरकारहरूसँग सार्वजनिक सेवा उपलब्ध गराउन पर्याप्त राजश्व होस र त्यो उठाइएको करको अनुपात र सेवा तुलनात्मक रूपले समानुपातिक होस् ।

भाग ४

संवैधानिक सभा

३७

भाग ४.१

संवैधानिक सभाहरू

३७. १

भाग ५

क्यानाडाको संविधान संशोधन गर्ने कार्यविधि

क्यानाडाको संविधान संशोधन गर्ने सामान्य कार्यविधि

३८. १) क्यानाडाको संविधान क्यानाडाको ग्रेट सिल अन्तर्गत गभर्नर जेनरलद्वारा जारी गरिएको घोषणाद्वारा संशोधन हुनेछ, जुन

क) सिनेट र हाउस अफ कमन्सको प्रस्ताव, र

ख) सम्पूर्ण प्रान्तहरूको विधान सभाको दुई तिहाई प्रस्ताव जुन सबै प्रान्तहरूको तत्कालीन पछिल्लो जनगणना अनुसार कम्तिमा पचास प्रतिशत जनसंख्याको प्रतिनिधित्व गर्ने, द्वारा प्रमाणित हुनेछ ।

सदस्यहरूको बहुमत

२) उपधारा (१) अन्तर्गत गरिने संशोधन, जसले प्रान्तको व्यवस्थापिका वा सरकारको व्यवस्थापकीय अधिकारहरू, स्वामित्वका अधिकारहरू वा अन्य कुनै अधिकारहरू वा विशेषाधिकारलाई कटौती गर्ने प्रस्ताव उपधारा (१) अनुसार प्रत्येक सिनेट, हाउस अफ कमन्स र विधान सभाको बहुमतको सदस्यहरूद्वारा समर्थित हुनु पर्नेछ ।

असहमतको अभिव्यक्ति

३) उपधारा (२) अनुसारको गरिएको संशोधन त्यस प्रान्तमा लागु हुनेछैन जस प्रान्तका विधान सभाका बहुमत सदस्यहरूले उक्त संशोधनको घोषणा जारी हुनु भन्दा पहिले स्पष्ट रूपले संशोधनसँग सम्बन्धित सवालमा असहमति जनाएमा र त्यस विधान सभाले, आफ्ना सदस्यहरूको बहुमतको प्रस्तावद्वारा पछि लागु हुने गरी त्यस असहमतिलाई खारेज गरी प्रमाणित गर्न सक्नेछ ।

असहमतको खारेजी

४) उपधारा (३) को उद्देश्यको लागि असहमति देखाइएको प्रस्ताव उक्त घोषणा जारी हुनु भन्दा अघि वा पछि जुनसुकै बेला खारेज गर्न सकिनेछ ।

घोषणामा प्रतिबन्ध

३९.१ संशोधन संग सम्बन्धित प्रस्ताव स्वीकारिएको मिति देखि एक वर्ष भन्दा पहिले उपधारा ३८ (१) अन्तर्गत कुनै घोषणा जारी गरिनेछैन जव सम्म प्रत्येक प्रान्तका विधान सभाले स्वीकारिएको प्रस्तावमा पूर्व रूपमा सहमति वा असहमति जनाएको हुँदैन ।

क्षतिपूर्ति

२) संशोधन संग सम्बन्धित कार्यविधिको प्रस्ताव स्वीकारिएको तीन वर्ष वित्ति सकेपछि उपधारा ३८ (१) अन्तर्गत कुनै पनि घोषणा जारी गरिने छैन ।
४० उपधारा ३८(१) अन्तर्गतको संशोधन जसले शिक्षा वा अन्य संस्कृति सम्बन्धी व्यवस्थापकीय अधिकारहरू प्रान्तीय व्यवस्थापिकाहरूबाट संसदमा हस्तान्तरण गर्नेछ, उक्त संशोधन लागु नहुने राज्यलाई क्यानाडाले उचित क्षतिपूर्ति दिनेछ ।

एकभएर संशोधनमा सहमति

४१. यदि सिनेट र हाउस अफ कमन्स तथा प्रत्येक प्रान्तका विधान सभाले प्रस्तावद्वारा प्रमाणित गर्दछ भने तल उल्लेखित विषयहरूमा क्यानाडाको संविधान संशोधन गर्न क्यानाडाको गभर्नर जेनरलको ग्रेट सिल अन्तर्गत घोषणा जारी गर्न सकिनेछ ,

- क) महारानीको कार्यालय, गभर्नर जेनरल र प्रान्तको लेफ्टिनेन्ट गभर्नर;
- ख) एउटा प्रान्तको हाउस अफ कमन्समा सिनेटरहरु भन्दा कम संख्या हुन नहुने अधिकार;
- ग) धारा ४३ संग सम्बन्धित अंग्रेजी वा फ्रेन्च भाषाको प्रयोग;
- घ) क्यानाडाको सर्वोच्च अदालतको संरचना; र
- ङ) यस भागको संशोधन ।
- समान्य कार्यविधिद्वारा संशोधन ४२. १) तल उल्लेखित विषयमा क्यानाडाको संविधानको संशोधन उपधारा ३८ (१) अनुसार मात्र हुनेछ :
- क) क्यानाडाको संविधानमा व्यवस्थित हाउस अफ कमन्समा प्रान्तहरुको समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सिद्धान्तको सम्बन्धमा;
- ख) सिनेटको अधिकार र सिनेटरहरुको छनौटको तरीका;
- ग) सिनेटमा प्रतिनिधित्व गर्ने प्रान्तका सदस्यहरुको संख्या र सिनेटरहरुको योग्यता;
- घ) क्यानाडाको सर्वोच्च अदालतको विषय;
- ङ) हालको प्रान्तहरुलाई भूभागहरुमा विस्तार; र
- च) अन्य कानून वा अभ्यास जे भएपनि नयाँ प्राप्तहरुको स्थापना ।
- अपवाद २) उपधार (१) मा उल्लेखित विषयको संशोधन गर्न उपधाराहरु ३८ (२) देखि ४ सम्मका व्यवस्था लागु हुनेछैन ।
- केही प्रान्तहरुमा मात्रै लागु हुने संशोधन ४३. क्यानाडाका संविधानको कुनै व्यवस्था संशोधन गर्दा एक वा सो भन्दा बढी तर सबैमा होइन, प्रान्तमा लागु हुनेछ, त्यसमा
- क) दुइवटा प्रान्तहरु बीचको सीमा हेरफेर, र
- ख) कुनै प्रावधानको संशोधन जुन एउटा प्रान्तभित्र अंग्रेजी वा फ्रेन्च भाषाको प्रयोग संग सम्बन्धित छ ।
- जुन उक्त संशोधन लागु हुने प्रत्येक प्रान्तका सिनेट र हाउस अफ कमन्स तथा ती प्रान्तका विधान सभाले प्रस्तावद्वारा प्रमाणित गरेमा क्यानाडाको गभर्नर जेनरलको ग्रेट सील अन्तर्गत घोषणा जारी गर्न सकिनेछ ।
- संसदद्वारा संशोधन ४४. धाराहरु ४१ र ४२ को विषयमा संसदले क्यानाडाको कार्यपालकीय सरकार वा सिनेट र हाउस अफ कमन्सको सम्बन्धमा क्यानाडाको संविधानलाई

प्रान्तीय व्यवस्थापिकाहरूद्वारा संशोधन प्रक्रियाको शुरुवात प्रमाणीकरणलाई खारेजी	अलग्गै रूपमा संशोधन गर्ने कानून बनाउन सक्नेछ । ४५ धारा ४१ को विषयमा प्रत्येक राज्यका व्यवस्थापिकाले अलग्गै रूपमा प्रान्तको संविधानलाई संशोधन गर्ने कानून बनाउन सक्नेछ ।
सिनेटको प्रस्ताव विनाका संशोधनहरू	४६. १) धारा ३८, ४१, ४२ र ४३ अन्तर्गतका संशोधन प्रक्रिया यात सिनेट वा हाउस अफ कमन्स वा प्रान्तको विधान सभाले प्रस्तुत गर्न सक्नेछ । २) यस भागको उद्देश्यको लागि सहमति जनाइएको प्रस्ताव घोषणा जारी हुनु भन्दा पहिले कुनै पनि बेला खारेज गर्न सकिनेछ ।
समयावधिको गणना	४७. १) धारा ३८, ४१, ४२ वा ४३ अन्तर्गतको घोषणाद्वारा क्यानाडाको संविधानलाई गरिएको संशोधन सिनेटको प्रस्ताव विना नै संशोधन गर्न सकिनेछ यदि यस्तो प्रस्तावलाई सिनेटले, हाउस अफ कमन्सले स्वीकार गरेको प्रस्तावलाई, १८० दिन भित्र स्वीकारदैन र यदि त्यस्तो समायावधि समाप्त भएपछि हाउस अफ कमन्सले उक्त प्रस्तावलाई पुनःस्वीकार गर्छ । २) संसद अधिवेशन अन्त्य भएको बेला वा विघटन भएको अवस्थामा उपधारा (१) अन्तर्गतको १८० दिनलाई अवधिलाई गणना गरिनेछैन ।
घोषणा जारी गर्न सल्लाह	४८. यस भाग अन्तर्गत घोषणाद्वारा स्वीकृत संशोधित प्रस्तावको लागि यस भाग अन्तर्गत घोषणा जारी गर्न महारानीको प्राइभी काउन्सीलले गभर्नर जेनरललाई सल्लाह दिनेछ ।
संवैधानिक सभा	४९. क्यानाडाको प्रधानमन्त्री र प्रान्तहरूको प्रथम मन्त्री सहितको गठित संवैधानिक सभालाई, यो भाग लागु भएको १५ वर्ष भित्र यस भागका व्यवस्थाहरूलाई पुनरावलोकन गर्न, क्यानाडाको प्रधानमन्त्रीले बोलाउनेछ ।

भाग ६

संविधान सम्बन्धी ऐन, १८६७ लाई संशोधन

५०.

५१.

भाग ६

सामान्य

क्यानाडाको संविधानको सर्वोच्चता	५२. १) क्यानाडाको संविधान क्यानाडाको सर्वोच्च कानून हुनेछ, र यस संविधानसंग बाकिने कानून बाकिएको हदसम्म अमान्य हुनेछ।
क्यानाडाको संविधान	२) क्यानाडाको संविधानले

क) यस विधान लगायत क्यानाडा सम्बन्धी ऐन १९८२;

	ख) अनुसूचिमा उल्लेखित ऐन र आदेशहरु; र
क्यानाडाको संविधानको संशोधन	ग) अनुच्छेद (क) र (ख) मा उल्लेखित भएका कुराको सम्बन्धमा संशोधन । ३) क्यानाडाको संविधानको संशोधन क्यानाडाको संविधानमा उल्लेखित अधिकार अन्तर्गत मात्रै संशोधन हुनेछ ।
खारेजी र नयाँ नाम	५३. १) अनुसूचिको परिच्छेद उल्लेखित कुरा परिच्छेद दुईमा उल्लेख भएसम्म खारेज भएको वा संशोधित भएको मानिनेछ, र खारेजी नभएसम्म परिच्छेद तीनमा उल्लेख भए अनुसार क्यानाडामा कानूनको रूपमा लागु भई रहेनेछ ।
खारेजी र संशोधनको परिणाम	५४. क्यानाडाको गभर्नर जेनरलको ग्रेट सिल अन्तर्गत जारी घोषणाद्वारा यो भाग लागु भएको एक वर्ष पछि भाग ४ खारेज गरिनेछ र भाग ४ को खारेजी लगत्तै यो धारा खारेजी गर्न सकिनेछ, र यो विधानको धाराको संख्यालाई मिलाउन सकिनेछ ।
खारेजी	५४.१
क्यानाडाको संविधानको फ्रेन्च अनुवाद	५५. अनुसूचिमा राखिएको क्यानाडाको संविधानको फ्रेन्च अनुवाद क्यानाडाको न्याय मन्त्रीले जति सक्दो चाडो तयारी गर्न लगाउनेछ, र त्यस भाग अन्तर्गतको कुनै कुरा लागु गर्नु पर्ने अवस्था देखिएमा क्यानाडाको संविधान संशोधनको लागि अपनाइने प्रक्रिया पुरा गरी क्यानाडाको गभर्नर जेनरलको ग्रेट सिलको घोषणाद्वारा जारी गर्न सकिन्छ ।
निश्चित संवैधानिक दस्तावेजहरुको अंग्रेजी र फ्रेन्च अनुवाद	५६. धारा ५५ अनुसार क्यानाडाको संविधानको कुनै भाग अंग्रेजी वा फ्रेन्च लिपीमा जारी गरिन्छ भने अंग्रेजी र फ्रेन्च लिपी दुवै समान रूपले आधिकारिक मानिनेछ ।
यस विधानको फ्रेन्च र अंग्रेजी अनुवाद प्रारम्भ	५७ यस विधानको अंग्रेजी र फ्रेन्च अनुवादसमान रूपले आधिकारिक मानिनेछ । ५८. क्यानाडाको महारानी वा गभर्नर जेनरलको ग्रेट सिल अन्तर्गत जारी भएको घोषणाद्वारा निर्धारित दिनदेखि, धारा ५९ को अधिनमा रहि, यो विधान लागु हुनेछ ।
क्युबेकको हकमा धारा २३ (१) (क) को प्रारम्भ	५९. १) क्युबेकको हकमा धारा २३ (१) (क) क्यानाडाकी महारानी वा गभर्नर जेनरलको ग्रेट सिल अन्तर्गत जारी भएको घोषणाद्वारा निर्धारित दिनदेखि लागु हुनेछ ।
क्युबेकलाई अधिकार	(२) उपधारा (१) अन्तर्गतको घोषणा त्यहाँ मात्रै जारी गर्न सकिन्छ, जव क्युबेकको व्यवस्थापकीय सभा वा सरकारले अधिकार दिनेछ ।
यस धाराको खारेजी	३) यो धारा त्यसै तरिकाले खारेजी गरिनेछ जसरी धारा २३(१) (क) क्युबेकको हकमा लागु हुन्छ, र क्यानाडाकी महारानी वा गभर्नर जेनरलको ग्रेट सिल अन्तर्गत जारी घोषणाद्वारा, यो धारा खारेजी पश्चात, तत्कालै यो धारा संशोधन गरिने र पुनः धारा मिलाइनेछ ।
छोटो शिर्षक र उद्धरण	६०. यो विधानको नाम संविधान सम्बन्धी ऐन, १९८२ र संविधान सम्बन्धी ऐनहरु, १८६७ र १९७५ रहनेछ र यस विधानलाई संविधान सम्बन्धी ऐनहरु, १८६७ देखि १९८२ सम्मका नामले संगै उल्लेख गर्न सकिनेछ ।
सन्दर्भहरु	६१. १८६७ देखि १९८२ सम्मका संविधान सम्बन्धी ऐनहरुको सन्दर्भ भन्नाले संविधान संशोधन सम्बन्धी घोषणापत्र १९८३ को सन्दर्भ समेतलाई बुझाउने

छ ।

संविधान सम्बन्धी ऐन, १९८२ को अनुसूची